

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BOŞ ZAMAN DEĞERLENDİRME TERCİHLERİ: ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Hakan ARSLAN

Yrd. Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü. hkncagan@gmail.com

ÖZET: Bu çalışmanın amacı, 2013-2014 eğitim öğretim yılında Çankırı Karatekin Üniversitesinde lisans ve önlisans düzeylerinde eğitim görmekte olan öğrencilerin boş zamanlarında yaptıkları faaliyetleri değerlendirmek ve bu faaliyetlerin öğrencilerin demografik özellikleriyle anlamlı bir ilişki içerisinde olup olmadığını analiz etmektir. Araştırmada nicel veri toplama teknikleri kullanılmış olup betimsel türdedir. Oluşturulan veri toplama aracı 915 öğrenciye uygulanmıştır. Örneklem seçiminde olasılıklı örneklem türleri içinde yer alan “katmanlı (tabakalı) örnekleme” tercih edilmiştir. Bu doğrultuda her sınıf bir tabaka olarak düşünülmüş ve her sınıftaki öğrenci sayısının %10’una denk gelecek sayıda form uygulanmıştır. Toplanan veriler, SPSS 16 istatistik paket programı ile değerlendirilmiştir. Çalışmanın bütününde elde edilen sonuçlar, öğrencilerin boş zaman tercihlerinde genellikle bir amaçlılık içerisinde bulunmadıklarını, zaman geçirmeye yönelik faaliyetleri çok fazla tercih ettiklerini göstermektedir. Bireyin boş zamanını aktif ve amaçlı olarak geçirmesi, kendini tanıyabilmesine, sağlıklı ve mutlu olabilmesine katkı sağlayacaktır. Bir alışkanlık niteliği taşıyan boş zamanı aktif bir şekilde değerlendirme becerisinin kazanılması erken yaşlarda gerçekleşir. Aile ve okul bu “alışkanlığın” kazanılması için en önemli alanlar olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Boş zaman, boş zaman etkinlikleri, öğrenci, üniversite, amaçlı faaliyetler

THE LEISURE TIME ACTIVITIES PREFERS OF UNIVERSITY STUDENTS: CANKIRI KARATEKİN UNIVERSITY CASE

ABSTRACT: The aim of this study is to evaluate CKU students’ leisure time activities and to analyze relationship between these activities and the students’ demographic features. In this study descriptive and quantitative data collection methods were used. The data collection tool was applied to 915 students. In the selection of samples, "stratified sampling" has been preferred. In this direction, every class thought of as a layer and the questionnaire was applied to a group of students who are 10% of every class. Collected data were analyzed by using SPSS 16 statistical software package. The results that were obtained from the whole study showed that the students usually haven’t got any purpose in their choice of activities for their leisure time and they prefer to do things just to kill time. The purposeful activities will provide for individual to recognise him/herself and to become healthy and happy individuals. Leisure time activities depends on habits. Thus, the ability to assess the leisure time in an active way is acquired at an early ages. Families and schools are the most important areas to be acquired these habits.

Keywords: Leisure time, leisure time activities, student, university, purposeful activities

1. Giriş

Boş zaman kavramının tanımlanmasında tüm araştırmacılar tarafından kabul edilen ortak yaklaşım ve değerlendirmelere rastlamak mümkün olmamakla birlikte (Aslan ve Aslan, 2001, s. 1) bu kavram en genel şekliyle “çalışma dışı zaman” ya da “işten arta kalan zaman” (Parker, 1976’dan aktaran Oktik, 2001, s. 304) olarak ifade edilebilmektedir. Buna karşın Dumazeider, Zuzanek, Robinson, Parker, Kraus gibi yazarlar çalışma saatleri dışında kalan zamanın tümüyle boş zaman olarak algılanamayacağını ileri sürmektedirler (Tezcan, 1977, s. 3-4; Aslan ve Aslan, 2001, s. 2; Aytaç, 1994, s. 343). Henri Lefebvre de Modern Çağda Gündelik Hayat isimli önemli eserinde zamanın, kullanım biçimleri açısından birbiriyle kıyaslamalı olarak çözümlenmesi durumunda üçe ayrılabilceğini belirtmektedir. O’na göre *zorunlu zaman*, mesleki işe; *zorunlu zaman* ulaşım,

yürütülecek işlem, formaliteler vs gibi iş dışındaki gerekliliklere ayrılmaktadır. Üçüncü zaman dilimi ise *boş zamandır* (Lefebvre *serbest zaman* kavramını tercih ediyor). Boş zaman eğlenceye ayrılan zaman dilimini ifade etmektedir (1998, s. 58-59).

Karaküçük (1999, s. 53) boş zamanları iki tarafı keskin kılıca benzetmektedir. O'na göre boş zamanlar olumlu kullanılırsa hem kişisel hem de toplumsal gelişim sağlanabileceken, olumsuz kullanım durumunda bunalım, başıbozukluk gibi problemler doğurabilir. Karaküçük'ün bahsettiği sorunlar sadece bireysel problemler olarak da görülmemelidir. Her bireyin katkısının çok değerli olarak görüldüğü çağımızda bireyin gelişmemesi ya da atalet içerisinde bulunması toplumsal gelişim sürecinde de çok belirgin bir eksiklik yaratabilmektedir.

Çağımız, yaygın bir şekilde “tüketim çağı”, yaşadığımız toplumlar da “tüketim toplumu” (Baudrillard, 1997) olarak isimlendirilmektedir. Boş zamanlar da, ideolojik bir bakışla, genellikle tüketimle doldurulacak bir zaman olarak görülebilmektedir. Boş zamanın bu ideolojik karakterini göz ardı etmek doğru değildir. Bu noktada kısa bir açıklama yapmak gerekirse, Althusser, devletin baskı aygıtlarının (DBA) yanında devletin ideolojik aygıtlarından da (DİA) söz etmiştir. Ordu, polis, mahkemeler, hükümet vs gibi yapılar devletin baskı aygıtları arasında sayılırken din, eğitim, aile, siyaset gibi toplumsal kurumlar da devletin ideolojik aygıtları işlevini görmektedir. Bu iki aygıttan birincisi (DBA), ikincisinin (DİA) işletilmesi vazifesini görerek, toplumsal düzenin devamlılığını sağlamaya çalışır (Bumin, 1983, s. 94-95). Bu noktada boş zaman da, en genel tanımıyla çalışma dışında kalan zaman dilimi olarak ifade edilebileceği için tam olarak DİA'ların faaliyet gösterdiği alanın zeminini oluşturmaktadır. Bugün eğitim/okul anlamına gelen “schole” kelimesinin eski Yunanca'da boş zaman manasına gelmesi (Uygun, 1989, s.158) önemli bir gösterge olarak kabul edilebilir. Elbette schole'nin boş zaman anlamı taşınması, bu zaman diliminin Eski Yunan'da ideolojik bir karakter taşıdığı yönünde kesin bir kanaat oluşmasına izin vermemektedir. Eğitim, çalışmak zorunda olmayan zenginlerin vakit ayırabileceği bir zamanı kapsamakta olduğu için, bu anlama gelecek şekilde kullanılmıştır. Ancak özellikle eğitimin zorunlu hale geldiği ulus-devletleşme ve sanayileşme aşamalarında ideolojik niteliğin ana unsur haline geldiği görülmektedir. Bu süreçte eğitimden beklenen, kişiyi iyi, kurallara uyan, düzeni tehdit etmeyecek bir vatandaş ve bir çalışan formuna sokabilmesidir. Böylelikle birey, çalışma dışında kalan zaman diliminde eğitsel süreçlerin ideolojik formasyonuna tabi tutulmakta ve çalışma zamanını da, çalışma dışı zamanını da kapsayacak şekilde bireyin tüm yaşamı, belirlenmiş ideolojik ve toplumsal gereklilikler lehine elinden alınmaktadır. Bu süreç sadece formal eğitim süreçlerinde değil, belki de çok daha derin bir şekilde ailevi ve diğer birincil ilişkilerimizde ve tamamen boş zamanlara hitap eden kitle iletişim araçlarının gizli veya açık mesajlarında işlemektedir. Reklamlar, filmler, diziler, farklı nitelikteki programlar, köşe yazıları vs (başta gençler olmak üzere) neredeyse tüm yaş kategorilerini değişik düzeylerde etkilemekte ve kişi kendileriyle hiç alakaları olmayan hayatların bir parçası haline getirebilmekte, benlik algılarını zedeleyerek kendileri hakkında gerçekçi bir değerlendirme yapabilme imkanlarını yok edebilmektedir. Kitle iletişim araçlarında karşılaşılan hayatlar, birincil ilişkiler içinde yeniden üretilmekte ve bu şekilde artan etki düzeyi, örneğin bir TV dizisinde ana karakterlerden birinin kullandığı parfümün, TV'den koku almanın tüm imkansızlığına karşın, piyasada en fazla aranan ürünlerden biri olmasına yol açabilmektedir (URL 1). Jhally (2002, s. 82) reklamcılığın (burada reklamcılığın yanına adı reklam olmayan ama kitle iletişim araçlarında yer alan hemen her şey koyulabilir- H.A.) düzenli bir şekilde kültürün periferisindeki toplumsal konuların tartışılmasını geriye ittiğini ve bunun yerine, bireysel arzuyu, fantazyayı, hazzı ve rahatlığı koyduğunu ifade etmektedir. Bu tür örnekler yukarıda “tüketim çağı” olarak ifade ettiğimiz dönemin medya etkisiyle ne kadar iç içe olduğunu göstermektedir. Bu nedenle “medya çağı” kavramı da kullanılmaktadır. Jhally (2002, s. 78), kapitalizmin sorununun kitle üretimi değil (bu zaten çözülmüştür) tüketimi olduğunu belirtmektedir. Tüketim çağı, tüketim toplumu vs'nin de ötesinde tüketim kültürü kavramının yaygın bir şekilde kullanılmasının altında yatan temel unsur da budur. Tüketim kavramı üzerine çok geniş bir literatür bulunmakla birlikte bu çalışmanın sınırlı çerçevesi gereğince, vurgulanması gereken temel nokta, “tüketim”in boş zamanlarda aktif bir şekilde işleyen ideolojik bir unsur olduğudur.

Ancak, boş zamanlar her ne kadar ideolojik manipülasyona açık alanlar olsalar da, birey ve toplumlar giderek insanlık için farklı imkanlar sunabilecek büyük potansiyele de sahiptir. Karaküçük'ün yukarıda alıntılanan benzetmesini bir kez daha ifade etmek yararlı olacaktır: boş zamanlar, iki tarafı keskin bıçak gibidir. Olumlu ve olumsuz sonuçlar, boş zamanların değerlendiriliş biçimlerine göre farklılık gösterir. Boş zamanlar yenilenme ve gelişme alanları olarak kullanılabilir. Bu anlamda schole kelimesi, eğitimle ilişkisi bakımından (bu kez, eğitimin ideolojik yapısının dışında ele alınarak) kişisel ve toplumsal gelişime zemin hazırlayabilecek önemli alanlar olarak tespit edilebilir. Bireyin kendini tanıyabileceği, potansiyelini test edebileceği, ilgilerini ortaya çıkarabileceği, yaratıcı gücünü geliştirebileceği ve Maslov'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde en üstte bulunan kendini gerçekleştirme düzeyine ulaşabileceği zaman dilimi, boş zamanlardır. Bu nedenle Nermi Uygur (1989, s. 159) "boş zaman herkesin kendi zamanı. En çok boşken kendim oluyorum, boşken oluşturuyorum, kendimi. Boş zamanlarda yaptıklarımla bölünüp dağılmak şöyle dursun, derlenip toplanıyorum. Gönlüme göre bir yaşama sevinciyle genişliyorum, boş zamanlarda. Boş zamanım olmasaydı ben de olmazdım", demektedir. Benzer şekilde Dumazedier de (akt. Karaküçük, 1999, s. 48-49) boş zaman değerlendirme faaliyetlerinin (rekreasyon) üç önemli fonksiyonu yerine getirdiğini belirtmektedir:

1. Çalışmadan doğan bedensel aşınma ve sinir gerginliklerini ortadan kaldırıp, dinlendirir,
2. Çalışmanın insanda yarattığı can sıkıntısı duygusunu giderir ve yıpratıcı rekabetin olmadığı, zamanı hoş bir şekilde geçirterek eğlendirir
3. Hayatın talep ettiği yenilenmeyi, kendini ifade etmeyi, bilgiyi ve beceriyi sağlayıp, geliştirir.

Boş zaman faaliyetlerinin genel olarak insan üzerinde yerine getirdiği fonksiyonlarla birlikte, bu çalışmanın amaçları açısından değerlendirilmesi gereken önemli bir unsur da bireylerin özelliklerine bağlı olarak değişkenlik göstermesidir. Yapılan pekçok çalışma göstermiştir ki, boş zaman faaliyetlerini seçme ve onlara katılma, cinsiyete, yaşa, gelir düzeyine, eğitime, mesleğe, statüye, çalışma durumuna, çevreye ve daha pekçok değişkene göre farklılık göstermektedir (Sabağ ve Aksoy, 2011; Aslan ve Aslan, 2001; Oktik, 2001; Terzioğlu ve Yazıcı, 2003; Kır, 2007).

1. 1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı 2013-2014 eğitim öğretim yılında Çankırı Karatekin Üniversitesinde lisans ve önlisans düzeylerinde eğitim görmekte olan öğrencilerin boş zamanlarında yaptıkları faaliyetleri değerlendirmek ve bu faaliyetlerin öğrencilerin demografik özellikleriyle anlamlı bir ilişki içerisinde olup olmadığını analiz etmektir.

1. 2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada nicel veri toplama teknikleri kullanılmış olup betimsel (Karasar, 2000) türdedir. Betimsel araştırmalar, var olan durumu olduğu şekliyle ortaya koymaya yönelik araştırmalardır. Bu araştırma kapsamında da var olan durum ortaya konulmaya çalışıldığı için betimsel bir araştırmadır.

1. 3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni Çankırı Karatekin Üniversitesi'nde lisans ve önlisans düzeyinde eğitim görmekte olan öğrencilerdir. Örneklem alınan öğrencilere ilişkin demografik bilgiler çeşitli tablolarda da görülebileceği üzere (Tablo 3, Tablo 7, Tablo 8, Tablo 9 gibi), 8730 öğrenciden oluşan evrenin 915'ine ulaşılmış olup bu sayı yaklaşık %10,5'lik bir orana tekabül etmektedir. Tablo 7'de de görülebileceği gibi veri toplama formları, üniversitenin, mühendislik fakültesi hariç (yazışmalardaki aksaklık nedeniyle bu birime ulaşılamamıştır) merkezdeki tüm birimlerine uygulanmıştır.

Örneklem seçiminde olasılıklı örneklem türleri içinde yeralan "katmanlı (tabakalı) örneklem" tercih edilmiştir (Neuman, 2012; Büyükoztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2008). Bu doğrultuda her sınıf bir tabaka olarak düşünülmüş ve geliştirilen

veri toplama formu her sınıfın %10'luk bir öğrenci grubuna denk gelecek şekilde uygulanmıştır. Böylelikle her fakülte, yüksekokul ve MYO'ya ulaşılabilmiş, bu birimlerdeki her bölüme ve bölümlerin her sınıfında uygulama yapılabilmektedir.

1. 4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Taslak veri toplama formu geliştirmek amacıyla öğrencilerle görüşmeler ve tartışmalar yapılmış olup yine amaca uygun olarak bu konuda yapılmış olan çalışmalar taranmıştır,¹ Bu görüşme, tartışma ve taramalar neticesinde, çalışmalarda genellikle kullanılmış olan “boş zamanlarınızda tercih ettiğiniz etkinlik türleri nelerdir?” gibi sorular yerine dört dereceli bir veri toplama aracı geliştirmenin daha doğru sonuçlar verebileceği düşünülmüştür. Örneğin “arkadaşlarla birlikte zaman geçirme” etkinliğinin öğrencilerin hemen için geçerli, yaygın bir boş zaman faaliyeti olduğu varsayımından hareket edilmiş ve dörtlü cevap seçeneğiyle birlikte formda yer almasına karar verilmiştir. Bunun gibi 18 madde belirlenmiş ve cevap seçenekleri de 4- her zaman, ve 1- asla (hiç) şeklinde isimlendirilerek 4'lü derecelendirme içinde gösterilmiştir. Böylelikle öğrencilerin sadece hangi boş zaman faaliyetlerinde bulduklarını değil aynı zamanda hangi faaliyeti ne kadar sıklıkta yaptığını betimlemeyi mümkün kılmakta ve istenildiğinde diğer faaliyetlerle karşılaştırmalı bir analiz yapılabilmesine de imkan tanımaktadır.

Formdaki sorularının hazırlanması aşamasında öğrencilerle² her değişken ve ifade üzerinde tartışılmış, amaca yönelik olmadığı düşünülen soru ve ifadeler çıkarılırken kalan soru ve ifadelerin de farklı anlamlara yol açmasının engellenmesi için defalarca gözden geçirilmiştir. Veri toplama aracı hazırlama aşamalarında sınıf içi pilot uygulamalar ve uzman görüşleri amaca uygun bir formun oluşmasında katkı sağlamıştır.

Tüm bu süreçler neticesinde elde edilen veri toplama aracının güvenilirliği Cronbach Alpha ile denenmiş alpha iç tutarlılık katsayısı ,773 olarak hesaplanmıştır.

Boş zaman etkinliklerine ilişkin olarak hazırlanan veri toplama formunda yer alan 18 ifadeden 11 tanesi “Aktiflik isteyen, amaçlı faaliyetler” başlığı altında ele alınabilmektedir (Bkz. Tablo 1). İkincisi ise “Zaman geçirmeye yönelik, amaçları net olmayan faaliyetler” olarak isimlendirilmekte ve 7 maddeyi içermektedir (Bkz. Tablo 2).

Araştırmanın, belirtilen amaç çerçevesinde cevap aradığı sorular şu şekilde ifade edilebilir:

1. Çankırı Karatekin Üniversitesinde lisans ve önlisans düzeylerinde öğrenim gören öğrenciler, boş zamanlarında hangi faaliyetleri tercih etmektedirler?
2. Çankırı Karatekin Üniversitesinde lisans ve önlisans düzeylerinde öğrenim gören öğrenciler tarafından tercih edilen boş zaman faaliyetlerinden hangileri öğrencilerin özelliklerine göre anlamlı farklılık göstermektedir?

Alt Problemler:

1. Cinsiyet değişkeni boş zaman faaliyetlerinden hangilerinde anlamlı bir farklılık yaratmaktadır?
2. Yaş değişkeni boş zaman faaliyetlerinden hangilerinde anlamlı bir farklılık yaratmaktadır?

¹ Özellikle Karaküçük (1999) tarafından yapılmış çalışmada katılımcılara sorulan sorulardan yararlanılmıştır.

² Bir ders uygulaması olarak da planlanan bu araştırmanın yapılmasında, 2013-2014 güz yarısında Çankırı Karatekin Üniversitesi sosyoloji bölümünün 3. sınıfında (2. öğretim) okuyan ve Niceliksel Araştırma Yöntemleri dersini alan 18 öğrencinin büyük katkısı bulunmaktadır. Bu vesileyle hepsine ayrı ayrı teşekkürü bir borç bilirim.

3. Bağlı bulunan üniversite birimi (Fakülte, Yüksek Okul, MYO) değişkeni boş zaman faaliyetlerinden hangilerinde anlamlı bir farklılık yaratmaktadır?
4. Öğretim durumu (1. Öğretim, 2. Öğretim) değişkeni boş zaman faaliyetlerinden hangilerinde anlamlı bir farklılık yaratmaktadır?
5. Lisans veya önlisans eğitimi alıyor olma değişkeni boş zaman faaliyetlerinden hangilerinde anlamlı bir farklılık yaratmaktadır?
6. Barınma tipi değişkeni boş zaman faaliyetlerinden hangilerinde anlamlı bir farklılık yaratmaktadır?
7. Çalışma durumu değişkeni boş zaman faaliyetlerinden hangilerinde anlamlı bir farklılık yaratmaktadır?
8. Aylık gelir değişkeni boş zaman faaliyetlerinden hangilerinde anlamlı bir farklılık yaratmaktadır?
9. Kırsal veya kentsel alanda yetişme değişkeni boş zaman faaliyetlerinden hangilerinde anlamlı bir farklılık yaratmaktadır?

Toplanan veriler, SPSS 16 istatistik paket programı ile değerlendirilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin non-parametrik olduğu düşünülmeyle beraber istatistiksel kanıt da sağlamak için veri toplama aracına Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmış ve 18 maddenin her biri için Asymp. Sig. (2 tailed) ,000 bulunmuştur. Bu değer 0,05 değerinden düşük olduğu için parametrik olmayan test yöntemlerinin uygulanmasına karar verilmiştir. Bu nedenle araştırmada elde edilen veriler, iki bağımsız grubun karşılaştırıldığı durumlar için Mann-Whitney U ve ikiden fazla bağımsız grubun karşılaştırıldığı durumlar için ise Kruskal Wallis testleri kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz neticesinde elde edilen sıralı ortalamalar ise hangi grup ya da grupların daha yüksek puanlara sahip olduğunu gösterdikleri için verilerin yorumlanmasında kullanılmıştır.

2. Bulgular

2.1. Boş Zaman Faaliyetleriyle İlgili İfadelerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Yukarıda da ifade edildiği gibi öğrencilerin boş zamanlarını nasıl değerlendirdiklerini belirlemek amacıyla oluşturulan listede yer alan etkinlik türleri iki grupta değerlendirilebilmektedir.

İlk grup, Tablo 1’de de gözlenebileceği gibi “Aktiflik isteyen, amaçlı faaliyetler” olarak isimlendirilmiş olup kültürel, sanatsal, sportif, siyasal, dini etkinlikleri içeren ifadelerden oluşmaktadır.

Tablo 1: Aktiflik isteyen, amaçlı faaliyetler

İfadelerin sıra no	Formda yer alan İfadeler	Ortalama	Std. sapma
1	Roman, dergi, gazete ve çeşitli alanlarda kitap okurum.	2,6108	,85067
2	Şehir dışı gezilerine katılıyorum.	2,3251	,81949
5	Sinema ve tiyatroya giderim	2,5028	,83483
7	Spor yapma aktivitelerine katılıyorum.	2,3976	,95674
10	İlmi ve kültürel faaliyetlere katılıyorum.	2,4533	,86009
11	Sosyal faaliyetlerle uğraşırım.	2,6286	,89211
12	Siyasal etkinliklerde bulunurum (parti çalışmaları, siyasal toplantılar vs)	1,7244	,99926
13	Beceri gerektiren el işleri ve sanatla uğraşırım.	1,9425	,94066

14	Bir müzik aleti çalarım, solo, koro, orkestraya katılırım.	1,6042	,92906
16	Okulumuzun sosyal, sportif tesislerini kullanabilme imkanlarından yararlanırım	1,8138	,90009
17	Dini etkinliklere, sohbetlere katılırım	2,2308	,95620

Tablo 2 ise zaman geçirmeye yönelik, amaçları net olmayan boş zaman faaliyetlerini içermekte olup veri toplama aracındaki yedi maddeyi kapsamaktadır.

Tablo 2: Zaman geçirmeye yönelik, amaçları net olmayan faaliyetler

İfadelerin sıra no	Formda yer alan İfadeler	Ortalama	Std. sapma
3	TV’de dizi eğlence, yarışma ,spor v.b. programları izlerim.	2,5662	,94904
4	TV’de haber, belgesel, açık oturum v.b. programları izlerim	2,5323	,88185
6	Arkadaşlarımla birlikte zaman geçiririm.	3,2141	,77706
8	Boş zamanlarımı uyuyarak geçiririm.	2,2148	,93249
9	İnternet, telefon v.b. başında vakit geçiririm.	2,7583	,85802
15	Çarşı, Pazar, fuar, park gibi şehir içi gezintilere çıkarım.	2,5443	,90854
18	Cafe ve çay bahçesinde vakit geçiririm.	2,6275	,89290

Tablo 1 ve Tablo 2 aynı zamanda, boş zaman değerlendirme faaliyetleriyle ilgili ifadeler verilen cevapların ortalamalarını³ ve standart sapmalarını da göstermektedir.

Yukarıdaki iki tabloda yer alan ifadeler verilen cevapların ortalamaları incelendiğinde “aktiflik isteyen, amaçlı faaliyetler”in ortalamalarının 1,6042 ile 2,6286 arasında (hepsinin ortalaması 2.2030); “zaman geçirmeye yönelik, amaçları net olmayan faaliyetler”in ortalamalarının ise 2,2148 ile 3,2141 arasında (hepsinin ortalaması 2,6367) değiştiği görülmektedir. Bu verilerden yola çıkarak, boş zaman faaliyetleri arasında aktiflik içeren ve bireysel ve/veya toplumsal amaçlar taşıyan etkinliklere, nispeten daha az vakit ayrıldığı söylenebilmektedir.

2. 2. Öğrencilerin Boş Zaman Faaliyetlerini Tercihine Cinsiyet Temelinde Genel Bir Bakış

Tablo 3, bu çalışmanın evren ve örneklemini, cinsiyet değişkeni ölçeğinde ve toplam olarak göstermektedir.

Tablo 3: Cinsiyet

	Örneklem	Evren
--	----------	-------

³ Ortalama puanlar incelenirken tam puanın 4 olduğu ve “hemen her zaman” anlamını taşıdığı ve en düşük puanın ise 1 olduğu ve “asla (hiç)” anlamını taşıdığı göz önünde bulundurulmalı ve ortalamalar bu skala içinde değerlendirilmelidir.

	Sayı	%	Sayı	%
Kız	405	44,3	3885	44,5
Erkek	510	55,7	4845	55,5
Toplam	915	100	8730	100

Tablo 4 ve Tablo 5'i kullanarak öğrencilerin boş zaman alışkanlıklarını hem bütünsel olarak hem de cinsiyet bağımsız değişkeniyle ilişkisi ölçüsünde değerlendirmek mümkündür.

Tablo 4: Aktiflik isteyen, amaçlı faaliyetler

İfade sıra no	Formda yer alan İfadeler	Cinsiyet	SEÇENEKLER				Mann-Whitney U değeri	Asymp. Sig. (2-tailed)
			Hemen her zaman (4)	(3)	(2)	Asla (Hiç) (1)		
			%	%	%	%		
1	Roman, dergi, gazete ve çeşitli alanlarda kitap okurum.	Kız	24,2	32,4	40,9	2,5	8,113	,000
		Erkek	15,8	22,3	55,3	6,5		
		Toplam	19,5	26,8	49,0	4,7		
2	Şehir dışı gezilerine katılıyorum.	Kız	9,5	18,0	61,0	11,5	9,075	,017
		Erkek	12,7	23,8	52,3	11,1		
		Toplam	11,3	21,2	56,2	11,3		
5	Sinema ve tiyatroya giderim	Kız	16,3	29,4	48,5	5,8	9,303	,048
		Erkek	14,1	25,6	51,9	8,3		
		Toplam	15,1	27,3	50,4	7,2		
7	Spor yapma aktivitelerine katılıyorum.	Kız	6,5	13,1	58,2	22,2	,000	,000
		Erkek	26,5	26,1	36,1	11,2		
		Toplam	17,7	20,4	45,9	16,0		
10	İlmi ve kültürel faaliyetlere katılıyorum.	Kız	12,5	30,7	48,4	8,3	9,640	,339
		Erkek	15,5	24,5	48,1	11,9		
		Toplam	14,2	27,2	48,2	10,3		
11	Sosyal faaliyetlerle uğraşırım.	Kız	16,6	32,9	40,7	9,8	9,209	,068
		Erkek	22,4	30,4	40,1	7,1		
		Toplam	19,8	31,5	40,4	8,3		
12	Siyasal etkinliklerde bulunurum (parti çalışmaları, siyasal toplantılar vs)	Kız	7,8	6,5	25,6	60,2	9,156	,015
		Erkek	13,0	9,0	24,0	54,1		
		Toplam	10,7	7,9	24,7	56,8		
13	Beceri gerektiren el işleri ve sanatla uğraşırım.	Kız	11,2	11,5	41,6	35,7	9,697	,287
		Erkek	9,1	11,1	41,4	38,4		
		Toplam	10,1	11,3	41,5	37,2		
14	Bir müzik aleti çalarım, solo, koro, orkestraya katılıyorum.	Kız	7,5	6,8	21,3	64,4	9,739	,375
		Erkek	8,0	8,7	21,5	61,8		
		Toplam	7,8	7,9	21,4	63,0		
16	Okulumuzun sosyal, sportif tesislerini kullanabilme imkanlarından yararlanırım	Kız	4,8	9,9	38,2	47,0	9,108	,024
		Erkek	9,0	12,7	36,1	42,1		
		Toplam	7,1	11,5	37,0	44,4		
17	Dini etkinliklere, sohbetlere katılıyorum	Kız	13,6	22,9	42,3	21,2	9,253	,065
		Erkek	13,4	16,6	45,0	25,0		
		Toplam	13,5	19,4	43,8	23,3		

Alışkanlık Türkçe sözlüklerde, bir şeye alışmış olma durumu, itiyat, huy; iç ve dış etkilerle hep aynı biçimde gerçekleşmesi sonucu beliren şartlanmış davranış (TDK, <http://tdk.gov.tr>) olarak tanımlanmaktadır. En genel şekliyle öğrencilerin boş zaman “alışkanlık”larını incelemek isteyen bu araştırmada da, “hemen her zaman” anlamına gelen 4 ve 3 puanlı işaretlemelerinin bir alışkanlık olarak değerlendirilebileceği varsayılmıştır. Bir boş zaman değerlendirme faaliyeti için 2 puanlı ifadeyi işaretleyen bir kişinin bu davranışı bir alışkanlık haline getirmediği, 1 puan değerine sahip “asla” ifadesini işaretleyen kişinin ise bu davranıştan kaçındığı veya imkan bulamadığı kabul edilmiştir.

Bu çerçevede içinde yapılacak bir değerlendirmede, maddelerin her biri için 4 ve 3 puanlı işaretlemelerinin yüzdelerinin toplanmasının fayda sağlayabileceği düşünülmüştür.

Tablo 4’de tespit edilebileceği üzere 11 madde bulunmakta olup bu maddelerin sadece birinde (11 no’lu madde) 4 ve 3 puan değerindeki işaretlemelerinin toplam yüzdeler değeri 50’yi aşmıştır (%51). Bunun yanısıra %40’ı aşan madde sayısı da 3 olmuştur (1, 5 ve 10 no’lu maddeler).

Buna karşılık öğrencilerin “asla” yanıtını verdiği ve bu nedenle bizim tarafımızdan kaçınılan ya da imkan bulunmayan davranış olarak değerlendirilen yüksek yüzdelerli faaliyetler bulunmaktadır. 14 ve 13 no’lu maddeler için verilen yüksek oranlı “asla” cevapları (sırasıyla %62,9 ve %37,2) öğrencilerin sanatsal faaliyetlere yeterince ilgi taşımadıklarını göstermektedir. “Siyasal etkinliklerde bulurum” (12 no’lu madde) ifadesine %56,8 oranında “asla” yanıtının verilmesi, siyasal faaliyetlerden de kaçınma eğiliminin yüksek olduğunu ortaya çıkarmaktadır. 16 no’lu madde ise okulun sosyal ve sportif tesislerinden yararlanmayla ilgili bir soru olup buradaki yüksek oran Çankırı Karatekin Üniversitesinin kampüs inşaatının tamamlanmaması ve mevcut olanakların, öğrencilerin önemli bir kısmının kolay ulaşımına izin vermemesinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 5’teki boş zaman faaliyetlerinin cinsiyet bazlı olarak anlamlılık düzeyleri Mann-Whitney U testi uygulanarak incelendiğinde 1 ve 5 no’lu ifadelerin kızlar lehine; 2, 7, 12 ve 16 no’lu ifadelerin ise erkekler lehine anlamlı olduğu görülmektedir. [1, 2, 5, 7, 12 ve 16 no’lu ifadelerin sıra ortalamaları, kız-erkek şeklinde sırasıyla, (504,68-413,84); (427,38-464,66); (468,75-436,96); (358,53-521,59); (429,46-467,25); (428,58-465,07)].

Bu verilerle ilgili bir değerlendirme yapmak gerekirse, erkeklerin daha çok yer aldığı boş zaman etkinliklerinin, daha fazla efor isteyen ve daha dışa dönük faaliyetler olduğu dikkat çekmektedir. Bir başka dikkat çekici bir nokta ise erkekler lehine anlamlı olan boş zaman faaliyetlerinin, öğrencilerin tümü gözönüne alındığında, diğer faaliyetlere oranla az tercih edilmiş olmasıdır.

Tablo 5: Zaman geçirmeye yönelik, amaçları net olmayan faaliyetler

İfade sıra no	Formda yer alan İfadeler	Cinsiyet	SEÇENEKLER				Mann-Whitney U değeri	Asymp. Sig. (2-tailed)
			Hemen her zaman (4)	(3)	(2)	Asla (1)		
			%	%	%	%		
3	TV’de dizi eğlence, yarışma, spor v.b. programları izlerim.	Kız	16,8	24,4	44,7	14,1	8,629	,000
		Erkek	23,6	30,1	35,7	10,6		
		Toplam	20,6	27,6	39,7	12,1		
4	TV’de haber, belgesel, açık oturum v.b. programları izlerim	Kız	14,1	27,0	47,7	11,1	8,932	,005
		Erkek	18,7	31,5	41,2	8,6		
		Toplam	16,7	29,5	44,1	9,7		
6	Arkadaşlarımla birlikte zaman geçiririm.	Kız	38,2	42,2	18,5	1,0	9,551	,117
		Erkek	44,1	38,3	15,4	2,2		
		Toplam	41,5	40,1	16,8	1,7		
8	Boş zamanlarımı uyuyarak geçiririm.	Kız	10,6	20,2	49,7	19,4	9,793	,499
		Erkek	15,4	13,8	47,3	23,5		
		Toplam	13,3	16,6	48,4	21,7		
9	İnternet, telefon v.b. başında vakit geçiririm.	Kız	21,0	35,8	39,2	4,0	9,775	,471
		Erkek	24,3	34,3	36,1	5,4		
		Toplam	22,8	34,9	37,5	4,8		
15	Çarşı, Pazar, fuar, park gibi şehir içi gezintilere çıkarırım.	Kız	20,1	31,6	39,1	9,2	9,152	,015
		Erkek	15,8	28,8	42,8	12,6		
		Toplam	17,7	30,0	41,1	11,1		
18	Cafe ve çay bahçesinde vakit geçiririm.	Kız	18,7	32,3	38,6	10,4	9,851	,334
		Erkek	20,1	32,7	40,0	7,3		
		Toplam	19,5	32,5	39,3	8,7		

Tablo 5 incelendiğinde maddelerden biri (8 no’lu madde) hariç hepsinde 4 ve 3 puanlı seçeneklerin işaretlenme oranı %40’ın üzerindedir. Bu bulgu öğrencilerin, zaman geçirmeye yönelik, amaçları net olmayan faaliyetleri yaygın olarak tercih etmekte olduklarını göstermektedir. Aynı şekilde, uygulanan Mann-Whitney U testi sonucunda 15 no’lu maddenin kızlar lehine; 3 ve 4 no’lu maddelerin ise erkekler lehine anlamlı bir farklılık taşıdığı gözlenmiştir. [3, 4 ve 15 no’lu ifadelerin sıra ortalamaları, kız-erkek şeklinde sırasıyla, (416,31-476,76); (424,05-469,58); (473,84-433,54)].

2. 3. Araştırma Bulgularının Diğer Alt Problemler Açısından Analizi

Aşağıdaki alt başlıklarda öncelikle öğrencilerin, gruplandırıldıkları özelliklerine göre frekans ve yüzdeleri verilmiştir. Ardından ise maddelerin anlamlılık düzeyleri Mann-Whitney U veya Kruskal Wallis testi aracılığıyla analiz edilerek, veri toplama aracının içerdiği iki grup (“aktiflik isteyen amaçlı faaliyetler” ve “zaman geçirmeye yönelik, amaçları net olmayan faaliyetler”) için ayrı rapor edilmiştir.

2. 3. 1. Yaş değişkeninin boş zaman faaliyeti tercihleri üzerindeki etkisi

Tablo 6, araştırmanın örnekleme girmiş olan öğrencilerin yaş gruplarına göre sayı ve oranlarını vermektedir. Beklendiği üzere öğrencilerin büyük bir kısmı 20-22 yaş aralığında bulunmaktadır.

Tablo 6: Yaş grupları

	Sayı	%
17-19 yaş	231	26,1
20-22 yaş	531	59,9
23-25 yaş	107	12,1
26 ve üstü	17	1,9

Aktiflik İsteyen, amaçlı faaliyetler: Kruskal Wallis testi uygulandığında, 12 ve 16 no'lu maddelere verilen cevaplar anlamlı⁴ çıkmıştır. 12 no'lu madde (siyasal etkinliklerde bulunurum) için en yüksek sıralı ortalamanın 23-25 yaş aralığında olduğu görülürken, en düşük ortalama ise 26 yaş ve üstündedir. Okulun sosyal ve sportif tesislerini kullananlar (madde 16) için en yüksek ortalama 20-22 yaş aralığıdır.

Zaman geçirmeye yönelik amaçları net olmayan faaliyetler: Kruskal Wallis testi uygulandığında, 3, 6 ve 9 no'lu ifadeler verilen cevaplar anlamlı⁵ çıkmıştır. Burada 3 (TV'de dizi, eğlence, yarışma, spor vb programlar izlerim) ve 6 (arkadaşlarımla birlikte zaman geçiririm) no'lu maddeler için en yüksek ortalamaya 17-19 yaş aralığında bulunan öğrenciler sahipken, her iki madde içinde ikinci sırada en yüksek ortalamaya sahip olan grup 20-22 yaş grubu olmuştur. 9 (internet, telefon vb. başında vakit geçiririm) no'lu maddede ise 20-22 yaş grubu en yüksek ortalamaya sahip olmuş, ikinci sırada ise 17-19 yaş grubu yer almıştır.

Bu veriler göstermektedir ki, yaş büyüdükçe amaçlı faaliyetler artmakta, yaş küçüldükçe eğlencelik aktiviteler daha fazla görülmektedir.

2. 3. 2. Bağlı Bulunan Üniversite Biriminin Boş Zaman Faaliyeti Tercihleri Üzerindeki Etkisi

Tablo 7, Çankırı Karatekin Üniversitesinde eğitim gören öğrencilerin (yukarıda ifade edilmiş olan sınırlılıkları da içerecek şekilde) sayı ve oranlarını hem evren hem de araştırmanın örneklemini düzeyinde vermektedir.

Tablo 7: Bağlı bulunan üniversite birimi

	Örneklem		Evren	
	Sayı	%	Sayı	%
Edebiyat F.	206	22,5	2002	22,9
Fen F.	25	2,7	339	3,9
İİBF	181	19,8	1749	20
Orman F.	15	1,6	156	1,8
GŞF	17	1,9	174	2
Sağlık Y. O.	40	4,4	389	4,4
MYO	431	47,1	3921	45
Toplam	915	100	8730	100

Aktiflik İsteyen, amaçlı faaliyetler: Kruskal Wallis testi uygulandığında, 1, 7, 10, 11, 12, 13, 17 no'lu ifadeler verilen cevaplar anlamlı⁶ çıkmıştır. Sıralı ortalamalar dikkate alındığında, en fazla okuyanlar (1 no'lu madde) Fen Fakültesi öğrencileri olurken, sosyal faaliyetlerde yer alanlar (11 no'lu madde) ve siyasal faaliyetlerde bulunanlar (12 no'lu madde) arasında en yüksek ortalamalar İİBF öğrencilerinde söz konusu olmuştur. Ayrıca spor aktivitelerine en fazla katılanlar (7 no'lu madde) Orman Fakültesi öğrencileri; İlmî ve kültürel faaliyetlerde (10 no'lu madde) en fazla yer alanlar Edebiyat Fakültesi öğrencileri; beceri

⁴ [12 ve 16 no'lu maddeler için sırasıyla, (χ^2 :9,264, p: ,026); (χ^2 : 8,193, p: ,042)].

⁵ [3, 6 ve 9 no'lu maddeler için sırasıyla, (χ^2 : 9103, p: ,028); (χ^2 : 17,185, p: ,001); (χ^2 : 9,426, p: ,024)].

⁶ [1, 7, 10, 11, 12, 13 ve 17 no'lu maddeler için sırasıyla, (χ^2 : 67,082 p: ,000); (χ^2 : 13,703 p: ,033); (χ^2 : 33,500, p: ,000); (χ^2 : 15,613 p: ,016); (χ^2 : 25,398, p: ,000); (χ^2 : 23,135 p: ,001); (χ^2 : 28,967 p: ,000)].

gerektiren el işleri ve sanatla en fazla uğraşanlar (13 no'lu madde) Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencileri; ve en fazla dini sohbetlere katılanlar (17 no'lu madde) ise Sağlık Yüksek Okulu öğrencileri olmuştur.

Zaman geçirmeye yönelik amaçları net olmayan faaliyetler: Kruskal Wallis testi uygulandığında, 3, 6, 9 ve 18 no'lu ifadelere verilen cevaplar anlamlı⁷ çıkmıştır. Sıralı ortalamalar çerçevesinde eğlencelik TV programlarıyla en fazla zaman geçirenler (3 no'lu madde) Fen Fakültesi öğrencileri olurken, en fazla arkadaşlarıyla zaman geçirenler (6 no'lu madde) Orman Fakültesi öğrencileridir. Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencileri internet ve telefon başında vakit geçirmeye (9 no'lu madde) en fazla zaman ayıranlar olurken, cafe ve çay bahçesine en fazla gidenler (18 no'lu madde) İİBF öğrencileridir.

2. 3. 3. Öğretim durumunun boş zaman faaliyeti tercihleri üzerindeki etkisi

Tablo 8 evren ve örneklem düzeyinde birinci ve ikinci öğretimdeki öğrenci sayı ve oranlarını sergilemektedir.

Tablo 8: Öğretim Durumu

	Örneklem		Evren	
	Sayı	%	Sayı	%
1. Öğretim	495	54,1	5658	64,8
2. Öğretim	420	45,9	3072	35,2
Toplam	915	100	8730	100

Aktiflik İsteyen, amaçlı faaliyetler: Mann-Whitney U testi uygulandığında, sadece 13 no'lu ifadeye verilen cevaplar, 1. Öğretim lehine anlamlı⁸ çıkmıştır [13 no'lu ifadenin sıra ortalamaları 1. öğretim- 2. öğretim şeklinde sırasıyla, (470,17-431,01)].

Zaman geçirmeye yönelik amaçları net olmayan faaliyetler: Mann-Whitney U testi uygulandığında tamamı anlamsız çıkmıştır.

2. 3. 4. Lisans veya Önlisans Öğrencisi Olmanın Boş Zaman Faaliyeti Tercihleri Üzerindeki Etkisi

Tablo 9'da lisans ve önlisans öğrencilerinin sayı ve yüzdeleri hem evren hem de örneklem düzeyinde görülebilmektedir.

Tablo 9: Lisans-Önlisans

	Örneklem		Evren	
	Sayı	%	Sayı	%
Lisans	484	52,9	4809	55
Önlisans	431	47,1	3921	45
Toplam	915	100	8730	100

Aktiflik İsteyen, amaçlı faaliyetler: Mann-Whitney U testi uygulandığında, 1 ve 10 no'lu ifadelere verilen cevaplar lisans öğrencileri lehine; 7 no'lu ifadeye verilen cevap ise önlisans öğrencileri lehine anlamlı⁹ çıkmıştır. [1, 7 ve 10 no'lu ifadelerin sıra ortalamaları lisans-önlisans şeklinde sırasıyla, (503,20-398,69); (432,59-468,66); (485,77-410,72)].

Zaman geçirmeye yönelik amaçları net olmayan faaliyetler: Mann-Whitney U testi uygulandığında ise 3, 6, 9 ve 18 no'lu ifadelere verilen cevaplar ise hepsi de önlisans öğrencileri lehine olmak üzere anlamlı¹⁰ çıkmıştır [3, 6, 9 ve 18 no'lu ifadelerin sıra ortalamaları lisans-önlisans şeklinde sırasıyla, (420,60- 483,38); (432,17- 477,43); (433,89-471,27); (433,48-480,41)].

⁷ [3, 6, 9 ve 18 no'lu ifadeler için sırasıyla, (χ^2 : 29,468 p: ,000); (χ^2 : 19,068 p: ,004); (χ^2 : 18,995, p: ,004); (χ^2 : 24,591 p: ,000)].

⁸ [13 no'lu ifade için (U: 9,255 p: ,015)].

⁹ [1, 7 ve 10 no'lu ifadeler için sırasıyla, (U: 7,886, p: ,000); (U: 9,234, p: ,027); (U: 8,406, p: ,000)].

¹⁰ [3, 6, 9 ve 18 no'lu ifadeler için sırasıyla, (U: 8,657, p: ,000); (U: 9,205, p: ,005); (U: 9,296, p: ,023); (U: 9,248, p: ,005)].

1 (roman, dergi, gazete ve çeşitli alanlarda kitap okurum) ve 10 no'lu (ilmi ve kültürel faaliyetlere katılırim) ifadeler, 7 no'lu (spor yapma aktivitelerine katılırim) ifadeye göre daha entelektüel içeriklere sahiptir. Lisans öğrencileri de entelektüel amaçlar taşıyan bu faaliyetleri daha fazla tercih etmektedirler. Buna karşın amaçları net olmayan boş zaman faaliyetlerinin hepsinde önlisans öğrencilerinin lehinde sonuçlar elde edilmiştir.

2. 3. 5. Barınma Tipinin Boş Zaman Faaliyeti Tercihleri Üzerindeki Etkisi

Tablo 10 öğrencilerin barınma ihtiyaçlarını giderme biçimlerini göstermektedir. Tablo incelendiğinde öğrencilerin % 40'a yakınının arkadaşlarıyla kaldığı görülmektedir. Bu durum Kredi Yurtlar Kurumu yurtlarının sınırlı kapasitesiyle de ilgilidir.

Tablo 11: Barınma tipi

	Sayı	%
KYK	244	27,5
Aileyle	113	12,7
Arkadaşlarla	353	39,8
Pansiyon	16	1,8
Özel Yurt	156	17,6
Otel	5	0,6

Aktiflik İsteyen, amaçlı faaliyetler: Kruskal Wallis testi uygulandığında, 1 ve 5 no'lu ifadelere verilen cevaplar anlamlı çıkmıştır [sırasıyla, (χ^2 : 11,053, p: ,050); (χ^2 : 12,652, p: ,027)].

Zamanlarını en fazla okuyarak geçirenler (1 no'lu madde) arasında en yüksek ortalamaya sahip olanlar sıralı ortalama değerlerine göre, Otelde, Pansiyonda, KYK Yurtlarında, Arkadaşlarıyla evde, Ailesiyle ve Özel Yurtta kalanlar şeklinde sıralanmıştır. Boş zamanlarını sinema ve tiyatroya giderek (5 no'lu madde) değerlendirenler ise Pansiyonda, Özel Yurtta, KYK Yurtlarında, Arkadaşlarıyla evde, Ailesiyle ve Otelde kalanlar şeklinde sıralanmıştır.

Zaman geçirmeye yönelik amaçları net olmayan faaliyetler: Kruskal Wallis testi uygulandığında tamamı anlamsız çıkmıştır.

2. 3. 6. Çalışma Durumunun Boş Zaman Faaliyeti Tercihleri Üzerindeki Etkisi

Tablo 11 öğrencilerin çalışma durumlarını göstermektedir.

Tablo 11: Çalışma durumu

	Sayı	%
Çalışmıyorum	801	88,5
Part time okulda	35	3,9
Part time dışarıda	54	6,0
Tam zamanlı	15	1,7

Aktiflik İsteyen, amaçlı faaliyetler: Kruskal Wallis testi uygulandığında, 11 ve 17 no'lu ifadelere verilen cevaplar anlamlı¹¹ çıkmıştır. Her iki madde için de en yüksek sıralı ortalama değeri, "part time okulda" çalışanlar lehinedir.

Zaman geçirmeye yönelik amaçları net olmayan faaliyetler: Kruskal Wallis testi uygulandığında tamamı anlamsız çıkmıştır.

¹¹ [sırasıyla, (χ^2 : 11,783, p: ,008); (χ^2 : 10,109, p: ,018)].

Bu veriler, çalışma durumu ile sahip olunan boş zaman miktarı arasında olması gerektiği düşünülen ilişkinin, gerçekte net bir şekilde gözlenemediğini göstermektedir.

2. 3. 7. Öğrencinin Aylık Gelirinin Boş Zaman Faaliyeti Tercihleri Üzerindeki Etkisi

Boş zaman faaliyetleri gönüllü etkinlikler olmakla birlikte, gelir düzeyiyle tercih edilen faaliyetler arasında bir bağ bulunma ihtimalinin yüksek olduğunu düşünmek mümkündür. Aşağıdaki tablo 12, Çankırı Karatekin Üniversitesi öğrencilerinin, aldıkları burs, kredi ve aileleri tarafından gönderilenler de dahil olmak üzere aylık gelirlerini göstermektedir. Buna göre öğrencilerin %74'ünden fazlasının aylık geliri 600 TL'nin altında görünmektedir.

Tablo 13: Aylık gelir

	Sayı	%
200 TL'ye kadar	149	17,3
201-400	293	34,0
401-600	239	27,7
601-800	92	10,7
801-1000	49	5,7
1001 ve üstü	40	4,6

Aktiflik İsteyen, amaçlı faaliyetler: Kruskal Wallis testi uygulandığında, 1, 2, 12, 13 ve 17 no'lu ifadeler verilen cevaplar anlamlı¹² çıkmıştır. Sıralı ortalamaları açısından incelendiğinde en düşük gelire sahip olanların (200TL'ye kadar) ortalamalarının 13 (beceri gerektiren el işleri ve sanatla uğraşırım) ve 17 (dini etkinliklere, sohbetlere katılıyorum) no'lu ifadeler için yüksek çıktığı görülmüştür. Bu iki maddede en düşük ortalamalar ise 601-800 TL arasında gelire sahip olan ve örneklem içerisinde "orta sınıf" olarak nitelendirilebilecek gruba aittir. Bu grup hiçbir madde için en yüksek oranı tutturamamıştır.

401-600 TL arasında geliri olduğunu beyan edenler ise 1 (roman, dergi, gazete, çeşitli alanlarda kitap okurum) ve 12 (siyasal etkinliklerde bulunurum) no'lu maddeler için en yüksek ortalamaya sahip olmuşlardır. Burada dikkat çekici olan bir nokta, 1 no'lu madde için bakıldığında, bu gruptan daha düşük gelire sahip olan grupların, bu gruptan daha yüksek gelire sahip olanlara oranla daha yüksek ortalamalara sahip olmalarıdır. 12 no'lu madde için bakıldığında, tam tersine, daha yüksek gelire sahip olanların, daha yüksek ortalamalara sahip oldukları gözlenmektedir.

Bu verilerden yola çıkarak en yoksul durumda bulunan öğrencilerin okuma gibi dışarı çıkıp harcama yapmayı gerektirmeyen işlerle ilgilenirken, siyasal faaliyetlerden uzak durdukları; daha yüksek gelire sahip olanların ise kendilerini siyasal ortamlarda daha fazla temsil ettikleri söylenebilir.

Aylık geliri 801-1000 TL arasında olanların en yüksek ortalamaya sahip olduğu madde ise 2'dir (şehir dışı gezilere katılıyorum). Bu maddedeki en yüksek ikinci ortalama ise 1000 TL ve üstü gelire sahip olanlar çıkmıştır. Şehir dışı gezilere katılmanın belli bir harcama gerektiği gerçeğinden yola çıkarak, bu verilerin doğal bir durumu gösterdiği ifade edilebilir.

Zaman geçirmeye yönelik amaçları net olmayan faaliyetler: Kruskal Wallis testi uygulandığında tamamı anlamsız çıkmıştır.

2. 3. 8. Öğrencinin Yetiştirdiği Yerleşim Yerinin Boş Zaman Faaliyeti Tercihleri Üzerindeki Etkisi

¹² [1, 2, 12, 13 ve 17 no'lu ifadeler için sırasıyla, (χ^2 : 18,525, p: ,002); (χ^2 : 18,368, p: ,003); (χ^2 : 21,922, p: ,001); (χ^2 : 20,534, p: ,001); (χ^2 : 13,888, p: ,016)].

Veri toplama formunda sorulan sorulardan birisi öğrencilerin yaşamlarının çoğunu geçirdikleri, kısaca yetiştikleri yerleşim alanının genel demografik yapısı ile ilgiliydi. Formda böyle bir sorunun yer almasının ardında yatan temel saik, kişilerin yaşam kültürlerini kırsal (köy, kasaba, küçük ilçe) ya da kentsel (il merkezi, büyük ilçe) alanda edinmiş olmalarının, onların boş zaman tercihlerini etkileyebileceği varsayımıydı.

Tablo 13: Yetiştigi yer

	Sayı	%
Kırsal (köy, kasaba, küçük ilçe)	266	29,3
Kentsel (il merkezi, büyük ilçe)	641	70,7

Aktiflik İsteyen, amaçlı faaliyetler: Mann-Whitney U testi uygulandığında, 5 ve 7 kentsel alanda yetişmiş olan öğrencilerin lehine, 17 no'lu ifadeler verilen cevap ise kırsal alanda yetişen öğrencilerin lehine anlamlı¹³ çıkmıştır. [5, 7 ve 17 no'lu ifadelerin sıra ortalamaları kırsal-kentsel şeklinde sırasıyla, (414,25-460,6); (409,62-460,39); (469,82-434,63)].

Zaman geçirmeye yönelik amaçları net olmayan faaliyetler: Mann-Whitney U testi uygulandığında sadece 18 no'lu ifadeler verilen cevaplar kentsel alanda yetişen öğrenciler lehine anlamlı¹⁴ çıkmıştır [18 no'lu ifadenin sıra ortalaması kırsal-kentsel şeklinde sırasıyla, (418,15-465,37)].

Kırsal ve kentsel alanda yetişmiş olan öğrencilerin tercih ettikleri boş zaman faaliyetlerine bakıldığında kent kökenli olanların sinema ve tiyatroya gitmek (5 no'lu madde), spor yapma aktivitelerine katılmak (7 no'lu madde) ve cafe ve çay bahçesinde vakit geçirmek (18 no'lu madde) gibi kent ortamında varolan mekanlardan yararlandıkları görülmektedir. Bu durumun, öğrencilerin geldikleri yerde de aşına oldukları imkanlara daha kolay adapte olabildikleri şeklinde yorumlanması mümkün olabilir.

2. 4. Diğer Bulgular

Çalışmanın bu aşamasında veri toplama formunda yer alan ve verileri toplanan ancak yukarıda kullanılmamış olan bazı hususlar tablolaştırılmıştır. Tablo 14 ve 15 ele alınan noktaları örneklemin tamamı üzerinden göstermektedir.

2. 4. 1. Öğrencilerin Günlük Boş Zaman Süreleri

Çalışmada öğrencilere “günde ortalama kaç saat boş zamanınız oluyor?” şeklinde sorulmuş olan soruya verilen cevaplara göre öğrencilerin üçte birinden fazlası günde 3-4 saat boş zamana sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Tablonun tamamı incelendiğindeyse, genel olarak boş zaman sıkıntısı içerisinde bulunmadığı tespit edilebilmektedir.

Tablo 14: Günlük Boş Zaman süreleri

	Sayı	%
Boş zamanım yok	107	11,8
1-2 saat	168	18,5
3-4 saat	335	37,0
5-6 saat	186	20,5
7 saat ve üzeri	110	12,1

¹³ [5, 7 ve 17 no'lu ifadeler için sırasıyla, (U : 7,408, p: ,008); (U : 7,272, p: ,004); (U : 7,563, p: ,049)].

¹⁴ [18 no'lu ifade için (U : 7,557, p: ,009)].

2. 4. 2. Boş Zaman Faaliyetlerine Yeterli Katılım Algısı

Öğrencilere sorulan bir başka soru ise “boş zaman faaliyetlerine yeterince katılabildiğinizi düşünüyor musunuz?” olmuştur. Verilen “evet” ve “hayır” cevapları incelendiğinde sonuçların aşağı yukarı yarı yarıya çıktığı görülmektedir.

Tablo 15: Boş zaman faaliyetlerine yeterli katılım

	Sayı	%
Evet	456	51,8
Hayır	425	48,2

Tablo 16 ise boş zaman faaliyetlerine yeterli katılım gösteremeyen öğrencilerinin, bu yetersizliğin nedenlerine ilişkin değerlendirmelerini göstermektedir. Bu verilere göre tesis eksikliği, ekonomik yetersizlik ve çevre engeli en yüksek oranı temsil eden nedenler arasında görülmektedir.

Tablo 16: Katılım yetersizliğinin nedenleri

	Sayı	%
Ekonomik yetersizlik	65	15,6
Bilgi eksikliği	30	7,2
Arkadaş eksikliği	37	8,9
Ahşkanlık yok	50	12,0
Çevre engeli	63	15,1
Tesis eksikliği	67	16,1
Diğer	104	25,0

3. Sonuç

Bu çalışmada elde edilen veriler analiz edildiğinde bazı önemli görülen sonuçlar, maddeler halinde aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- *Aktiflik isteyen amaçlı faaliyetlerin ortalamaları amaçları net olmayan faaliyetlere göre daha düşük çıkmıştır.
- * Erkeklerin daha çok yer aldığı boş zaman etkinliklerinin, daha fazla efor isteyen ve daha dışa dönük faaliyetler olduğu dikkat çekmektedir.
- * Yaşla ilgili veriler, yaş büyüdükçe amaçlı faaliyetlerin artmakta, yaş küçüldükçe de eğlencelik aktivitelerde azalma olduğunu göstermektedir.
- *Lisans ve önlisans öğrencilerinin karşılaştırılmasında, önlisans öğrencilerinin daha çok amaçları net olmayan faaliyetleri tercih ettikleri, buna karşın lisans öğrencilerinin entelektüel faaliyetlere, önlisans öğrencilerine nazaran daha fazla yönelindikleri görülmektedir.
- * Öğrencilerin boş zaman tercihleri, sosyo-ekonomik düzeyleri açısından incelendiğinde, zaman geçirmeye yönelik, amaçsız faaliyetlerde herhangi bir anlamlı farklılık saptanamamakla birlikte, amaçlı faaliyetler açısından beş maddede farklılık gözlenmiştir. Burada dikkat çekici noktalar, grubun “orta sınıfı” olarak değerlendirilebilecek olan grubun (601-800 TL arasında gelir sahibi) hiçbir maddede en yüksek orana ulaşamamış olmasıdır. Bunun yanısıra en yoksul durumda bulunan öğrencilerin (200 TL’ye kadar gelir sahibi olan) okuma gibi dışarı çıkıp harcama yapmayı gerektirmeyen işlerle ilgilenirken, siyasal faaliyetlerden uzak durdukları; daha yüksek gelire sahip olanların ise kendilerini siyasal ortamlarda daha fazla vakit geçirdikleri söylenebilir.
- * Kentsel ortamlarda yetişmiş olan öğrencilerin, orada aşına oldukları sinema, tiyatro, cafe, çay bahçesi, spor tesisleri gibi kentsel mekanlardan daha fazla yararlandıkları görülmektedir.

Çalışmanın bütününde elde edilen sonuçlardan yola çıkarak, öğrencilerin boş zaman tercihlerinde genellikle bir amaçlılık içerisinde bulunmadıklarını, zaman geçirmeye yönelik faaliyetleri çok fazla tercih ettiklerini söylemek mümkündür. Boş zamanı verimli bir şekilde geçirmenin insanı dinlendirmesi ve eğlendirmesinin yanısıra, yerine getirmesi gereken “zorunlu” gündelik faaliyetler için güç kazanmasını, yenilenmesini sağladığı gerçeğinden hareketle boş zamanların daha değerli alanlar olarak düşünülmesi ve bu bilinçle hareket edilmesi gerekmektedir. Bu en genel ifadeyle, bir “farkındalık” meselesidir.

Ancak bu farkındalığın, üniversite çağında gerçekleşmesi çok zor olabilmektedir. Çünkü boş zaman değerlendirme faaliyetleri küçük yaşlardan itibaren kazanılan alışkanlıklarla ilgilidir. İbn-i Haldun’un da dediği gibi “insan alışkanlıklarının çocuğudur” (akt. Doğan, 2007, 28). Dolayısıyla boş zamanı etkin ve faydalı bir şekilde geçirmeyi küçük yaşlardan itibaren alışkanlık haline getirmemiş bir bireyin, bunu sonradan hayatına dahil edebilmesi zor olmaktadır. Bu alışkanlığın çocukluktan itibaren önce aile yaşantısı içinde ve daha sonra da hayatımızın önemli bir kısmını geçirdiğimizi okul yaşamında kazanılması gerekmektedir. Son söz olarak söylemek gerekirse, bireyin boş zamanı aktif ve amaçlı olarak geçirmesi, kendini tanıyabilmesine, sağlıklı ve mutlu olabilmesine katkı sağlayacaktır. Bu “alışkanlığın” kazanılması da küçük yaşlardan itibaren özellikle aile ve okul yardımıyla gerçekleşebilir.

Kaynakça

- Aslan, K. & Aslan, N. (2001). Boş zaman değerlendirmede çevre faktörü. *Ege Eğitim dergisi*, 1 (1), 1-12.
- Aytaç, Ö. (1994). Modern toplumda boş zaman olgusu. 1. Ulusal Sosyoloji Kongresi. İzmir: 3-5 Kasım 1993. 341- 356.
- Baudrillard, J. (1997). *Tüketim toplumu*. Çev. H. Deliçaylı, F. Keskin. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bumin, K. (1983). *Batı'da devlet ve çocuk*. İstanbul: Alan Yayınları.
- Büyükoztürk, Ş.; Çakmak, E.; Akgün, Özcan, E.; Karadeniz, Ş.; Demirel, F. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğan, İ. (2007). *Sosyoloji: Kavramlar ve sorunlar*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Jhally, S. (2002). Kıyametin sınırında reklamcılık. *Birikim*, 159, 77-86.
- Karaküçük, S. (1999). *Rekreasyon boş zamanları değerlendirme*. Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Kır, İ. (2007). Yüksek öğretim gençliğinin boş zaman etkinlikleri: KSÜ örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 307-328.
- Lefebvre, H. (1998). *Modern dünyada gündelik hayat*. Çev. I. Gürbüz, İstanbul: Metis Yayınları.
- Neuman, W. L. (2012). *Toplumsal araştırma yöntemleri nitel ve nicel yaklaşımlar*. Çev. S. Özge. Ankara: Yayınodası yayıncılık.
- Oktik, N. (2001). 20. Yüzyılda boş zamanla ilgili yaklaşımların gençlere göre değerlendirilmesi. F. Gümüsoğlu (Haz.), *21. Yüzyıl Karşısında Kent ve İnsan*, (s. 301-314). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Sabbağ, Ç. & Aksoy, E. (2001). Üniversite öğrencileri ve çalışanlarının boş zaman etkinlikleri: Adıyaman örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi SBE Dergisi*, 3 (4), 10-23.
- TDK Güncel Türkçe Sözlük (2014),
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.52f8c0ccedc9e9.08697791 (Erişim: 2 Şubat 2014).
- Terzioğlu, A. & Yazıcı, M. (2003). Üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirme anlayış ve alışkanlıkları (Atatürk Üniversitesi örneği). *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5(2), 1-31.
- Tezcan, M. (1977). *Boş zamanlar sosyolojisi*. Ankara: Doğan Matbaası.
- Uygur, N. (1989). *Güneşle*. İstanbul: Ara Yayınları.
- URL 1 <http://www.medyafaresi.com/haber/56615/magazin-hurrem-sultanin-kokusu-dunyayi-sardi-ayda-5-bin-sise.html> (Erişim: 2 Şubat 2014).